

Narrativa Xavier Cortadellas

Un món a prop de

Josep Pla veia Girbal Jaume com un epígon, també com algú que va seguir el camí contrari als postnoucentistes com ell. “La seva prosa és la de Víctor Català convertida en cromó –un cromó que ho conté tot, en què no falta res... amb una minuciositat perfecta–. És per aquesta raó que Girbal Jaume és important. Ell portà a cap exactament el que nosaltres mai no volguérem fer.”

El cas és que no em sembla que tampoc ho haguessin pogut fer: la llengua que havia nascut amb la normativa fabriana encara no estava prou encebada en aquells anys, i a ells, com a generació, la combinació de l'ego juvenil –imprescindible en tot creador– amb la vacuna anti-ruralista, antimodernista i anti-jocsflorals que els havia administrat Ors els ho feia impossible.

Girbal Jaume és d'una generació per sobre de la de Pla, publica amb Francesc Matheu, fet que també ajuda a entendre per què se l'ignora posteriorment; *L'estrella amb cua* –la seva millor novel·la si no fos per *La tragèdia de cal Pere Llarg*– apareix el 1919, el mateix any que *Oratjol de la Serra*, un conjunt de 24 proses silvestres tan imprescindibles perquè Girbal pugui escriure aquelles dues novel·les, com els *Drames rurals* de Víctor Català en

Girbal és d'una generació per sobre de la de Josep Pla

La prosa de Girbal és un festival de llengua

L'autor és molt més a prop de l'oralitat que no de l'artifici

relació amb *Solitud*. L'any 1919, Sagarra, el més precoç dels postnoucentistes, edita *Paulina Bucareu*, la seva primera novel·la i també una de les més mediocres.

Pel que fa a Pla, és sabut que, malgrat els seus silencis interes-

sats, va enllestir *El Quadern gris* als anys seixanta i no entre el 1918 i el 1919. La millor prosa catalana d'aquella època no és encara noucentista i no és encara del tot fabriana. Penso en *La Parada* i en *Pinya de rosa*, de Ruyra, en alguns contes de Bertrana o de Víctor Català, en aquelles dues novel·les de Girbal que va recuperar Enric Cassas i, ara, en *Oratjol de la Serra*, que ha recuperat Agnès Prat.

La prosa de Girbal és un festival de llengua. Irònic, agut, entranyable, molt divertit, moralista en la forma, però no en el fons, d'aquells moralistes que només molesten als que es veuen moderns perquè miren el món i els llibres darrere uns vidres que els semblen cosmopolites, la riquesa lingüística d'aquestes proses prové en part dels coneixements de Girbal –els anys que va viure a les terres d'Alacant, la seva relació per via materna amb la variant menorquina–, però n'aconsegueix la frescor gràcies als estius que va estar en contacte amb la gent de Saló, a Sant Mateu de Bages.

Molt més a prop de l'oralitat que no de l'artifici justament gràcies també a haver estat en contacte amb la gent que viu en aquest *desert del món*, com diu a la primera prosa, la capacitat de detallisme i

d'observació de Joan Ballesteria, el narrador, prové també del naturalisme; les escenes i quadres de costums d'algunes d'aquestes proses, del paralisme dels Jocs Florals i, sobretot, del costumisme; el drama rural de fons, exemplificat en *La mort truca a la porta* i en *L'enterro de Pauleta*, de Víctor Català, la seva gran mestra. Penso en Celdoni, el protagonista d'*Els soldats dels Quius*, semblant a en Met de les Conques dels *Drames rurals* i que, com ell, viu una infantesa diferent de la dels altres nois. Penso en alguna de les proses més costumistes d'aquest recull, en *L'Astoret* o en el començament de *L'home del forn dels pegaires*. (En Mija, el pegaire, per cert, enraona tan poc com alguns dels carboners de Bertrana o com aquell pagès sorrut amb qui Foix no va aconseguir parlar el dia que va anar a Torrent de Lladurs, el lloc de naixement del seu pare.) Penso, per acabar, en el començament de *La mort truca a la porta*, quan el narrador observa amb l'objectivitat freda d'un científic naturalista la mort d'un papalló a causa del foc del llum pocs segons després que ell i les seves dues filles s'assabentin que ha mort Pauleta. Un excés de llum que encega aquell papalló i que el du a la foscor, talment com una vida en flor que s'apaga. *

Poesia Anna Ballbona

Captiu de paraules

Sembla una ironia que el darrer llibre de Francesc Garriga (Sabadell, 1932), publicat per Labreu Edicions, es digui *Ragtime*. Una ironia que lliga, però, amb la seva poètica, que aquí estén de nou els elements marca de la casa, amb una força redoblada.

A diferència del *ragtime*, estil musical característic per la melodia sincopada, Garriga té un alt control del ritme dels versos. Però alhora, com en la fluctuació del *ragtime*, els seus poemes basculen entre el lament del passat, de la joventut perduda, dels estralls del temps, i la serenitat d'avui, des de la talaia dels anys, i un acarar –a vegades sense romanços– la mort.

Entremig, és clar, aquell sarcasme o cinisme que fa d'amortidor dels moments greus i profunds. Per agafar

El sarcasme amorteix els moments més greus

Garriga escriu un sol poema que muda de pell

distància del temps esquíngat –també *ragtime*–, que ha marxat rabent, i ha fet mal, dissimulat a estones.

Hi ha qui diu que en cada llibre el poeta sabadellenc escriu, en realitat, un sol poema que muda de pell i agafa noves formes. El seu estil inconfusible –des de les mítiques minúscules fins a la llengua senzilla i contundent, el vers depurat– ho atresora. A *Ragtime*, aquest poema pren un to més proper i vigorós.

També s'accentua el to elegíac, que a algú desavesat o desconectat de la doble via Garriga (cruesa i cinisme) pot embafar-lo. “sóc fill del que he estimat i ho porto amb mi. / no vull res més”, “potser demà voldré més temps / però això és tot”. Una eterna tensió i contradicció domina els poemes de Garriga, *captiu de la desgana i del desig* i tothora de

les *paraules* –un dels mots més reiterats en els seus versos– que ha perseguit i trobat, que l'acompanyen o l'abandonen. “no em queda ja cap déu / que sàpiga mentir amb prou dignitat. / em resta el déu de les paraules buides / i els jocs de mans, un déu tronat [...] però, tronat i tot, oh déu, abriga'm”.

Francesc Garriga, autor de poemes com ara *Entre el neguit i el silenci* (1959), *Els colors de la nit* (1990), *Setembre* (1992), *Ombres* (2000) i *Camins de serp* (2009), entre d'altres, es mostra en aquest darrer llibre clar, directe i cru, però sense conferir una cosa malagradosa a l'element quotidià, s'imposa la solidesa, l'impacte precís: “m'he despertat un gos covard / que espera la carícia de l'amo / i un llit en casa confortable”. *